

השבת שקודם ברית המילה קשורה למצות המילה

הגמרא שואלת מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה? (גדה לא): **אחד התירוצים** לשאלה זו נכתב במכילתא: "גדולה שבת שאין התינוק נימול עד שתעבור עליו השבת" (שמות ל"א), שהשבת מבריאה את התינוק ומחזקת את כוחותיו לברית. ("תורה תמימה")

'כיון שאין מילה בלא שבת' - עושיין סעודה ומשתה בליל שבת, נכנסים אצל התינוק לטעום. (ט"ז רס"ה י"ג) **נהגו בני ספרד**, שבת לפני ברית המילה, אחר תפילת מוסף הולכים לבית אבי הבן, לסעודה ושירים בה פיוטים ושירים לכבוד שמחת מצות המילה.

פעם בשבת, אחד מחשובי יהודי בגדד הזמין אורחים לביתו לסעודה כזו. החלו האורחים לשיר ולפזם זמירות שבת.

נענה חכם בית הכנסת והעיר להם: לא טוב אתם עושים, הרי מילה דוחה שבת, נמצא אם כן שמילה עדיפה משבת, על כן צריכים אתם להקדים את פיוטי המילה לזמירות שבת!

הלכו לשאול את ה"בן איש חי" עם מי הצדק? השיב להם רבינו: יפה נהגו האורחים "המפזמנים" שהחלו לפזם תחילה זמירות שבת. שהרי השבת תדירה ומקודשת, כשמה כן היא "שבת קודש", וגם שכאן אפשר לקיים שניהם. (שו"ת "תורה לשמה" ע"ה)

ובאשכנז: 'בשבת ברית מילה' - בשבתות ד' פרשיות אומר בשחרית אופן של ברית, יוצר "אפוני מימיו". ("מנהגות וורמייזא" ועוד)

בשבת קודם ברית המילה עולה אבי הבן לתורה. באם יש בבית הכנסת שני מתפללים האמורים למול את בנם בשבוע הקרוב, ואין אפשרות להעלות את שניהם, יטילו גורל ביניהם. ("אוצר הברית" ב' ט' י"א - ששמע מהגאון רבי יוסף שלום אלישיב עפ"י ביה"ל קל"ו) ויש נוהגים להעלות לתורה את זה שבנו נולד תחילה ואת השני מכבדים ב'הגבהה'. ("דעת תורה" רפ"ב ז' וכן נוהגים בבית מדרשם של אדמו"רי גור - "אוצר הברית" שם) **בעבר** היו המוהל והסנדק עולים לתורה בשבת קודם הברית, והם 'חיובים' להקדימם לאחרים. (שע"א ב' א' ועיין "מסורת הברית" א' ח')

בהלכות קריאת התורה הובא ברמ"א שאם היו בבית הכנסת שני בעלי ברית, אפשר בשני וחמישי להוסיף עוד עליות, דהוי יום טוב בשבילם, וביום טוב אפשר להוסיף עליות. (קל"ה א')

ואין נוהגים כן. (ט"ז, מג"א, משנ"ב ג') דאם כן היה לנו להוסיף עליות בכל פעם שיש ברית מילה בשני וחמישי...

חול המועד באמצע השנה...

הביא ה"מאמר מרדכי" שנהגו העולם שבעלי הברית אינם עושים מלאכה ביום הברית!

כפי שהחמירו בעשיית מלאכה בי"ד ניסן מפני שהוא זמן הקרבת קרבן פסח, וביום שהיחיד מביא קרבן הוא אסור בעשיית מלאכה. מכאן סמך למה שנהגו העולם שבעלי הברית אינם עושים מלאכה ביום הברית, שהרי הם כמקריבים קרבן.

ואע"פ שאפשר לחלק, מכל מקום כבר נכתב במקומות רבים שהוא יום טוב שלהם לכן אין לשנות. (או"ח תס"ח א')

ה"פרי חדש" דחה את הדברים: אמנם מציונו בברית מילה ענין משתה ושמחה אך לא איסור מלאכה, ולא גרע מפורים וחתן, שאין בהם איסור מלאכה.

והגאון רבי חיים פאלאגי כתב שרק האב אסור במלאכה, אבל המוהל והסנדק מותרים, כיון שאינם אלא ככהן המקריב, וכהן אינו נאסר במלאכה כשמקריב קרבן של אחר. (ינשמת כל חי"ח ח"א י"ד ס"ב)

נהגו שהאב והמוהל אינם עושים מלאכות שאפשר שימשך בהם או יטרד קודם המילה. (נחלת צבי" רס"ב א', מהר"ם שיק או"ח רפ"ז) ולכן נהגו המוהלים לקבל על עצמם את השליחות רק סמוך למילה. **יש שחילקו** בין מילה בבוקר לבין מילה בצהריים. (שכ"ל עבד"ח או"ח כ"ח)

"וביום השמיני ימול בשר עורלתו". (פי"ב ג)

מעשה בשוחט בכפר אחד בשם מיכאל ראב, שפגש ברחובה של עיר איש נכבד ושמו רבי מיכאל פשקס, אשר שימש גם כמוהל, והיה מדקדק ומתאמץ במצוה זו, ומבזבז מכספו וזמנו כדי לזכות למול את תינוקות ישראל.

נחה רוח שטות על השוחט מיכאל ראב והחליט לעשות מעשה שלא יעשה, להתל ולמתוח את רבי מיכאל פשקס. ניגש אליו בארשת פנים רצינית, ואמר: "אשתי ילדה בן זכר במזל טוב, ואנו מכבדים אותך למול אותו ביום ראשון הקרוב..."

כמובן שר' מיכאל פשקס נענה לבקשתו, וביום ראשון השכם בבוקר יצא מעירו ונסע אל הכפר בו היה גר השוחט, היה זה מרחק של ארבע שעות נסיעה.

כשהגיע סוף כל סוף אל הכפר, שאל את העוברים ושבים היכן הברית? השיבו לו בתמיהה שאין היום בכפר אף ברית.

כשהמשיך להתעקש ולטעון - הרי השוחט עושה ברית! ענו לו אנשי הכפר, מה פתאום ברית, אשתו ילדה נקבה ולא בן זכר... **בני הכפר** החלו להתלוצץ עליו, והוא הפך לשחוק ולעג בפי כל.

סיפור המעשה הגיע במכתב לחת"ס, ובו שאלה - האם צריך להעביר את השוחט "המתחן" ממשרתו, וכן מה לעשות עימו?

תשובתו של החת"ס נכתבה ערב ראש חודש ניסן, שנת תקצ"ה! **והשיב כי בשאלה זו יש שני נידונים:** ראשית, יש פה דיני אונאה שהוא ציער את חברו בדברים, וחז"ל החמירו בזה מאד. ושנית, דיני ממונות, שהפסיד לו זמן וכסף.

ולמעשה, כיון שבזמן הזה אין אנו גובים זאת, נשאר עליו רק את רשעת הלאו ד'לא תונו', ועל כן אם בית הדין ימצאוהו חייב, יעבירו אותו ממשרתו כשוחט, עד שיפייס את הנכבד ר' מיכאל פשקס בכל מה שראוי, וכך יעשה תשובה על חוצפתו ורשעותו. (שו"ת חת"ס חו"מ קע"ו)

יעויין שם בתשובת החת"ס מה שיעור הפיצוי הכספי שעליו לשלם: כמה שוה שכר מצות המילה, ושווי שכר הפסיעות שקשה להעריכו.

הגאון רבי בן ציון אבא שאול, ראש ישיבת "פורת יוסף" היה מגיע בבוקר בשעה תשע לשיבה. כשהיו מזמינים אותו להיות מוהל או סנדק, היה אומר: "עד שמונה וחצי טוב, אחר כך יש לי תלמידים!" ואם ארע מקרה והמוהל התאחר, רבינו עזב את הברית והלך לשיבה, להגיע לשיעור בזמן. (תפארת ציון)

מעשה בברית, שני גאונים ושליח

המעשה הבא ארע בעיר קובנה. רב העיר היה הגאון רבי לייבל'ה קובנר, שהיה מגדולי הדור ומתנגד חריף לשיטת המוסר. הגאון רבי ישראל סלנטר גר בקובנה זמן מה. על אף מחלוקתם בענין המוסר, שררו בין שניהם יחסי ידידות ואהבה.

באחד הימים ניגש רבי ישראל סלנטר לתלמידו רבי יצחק בלזר ואמר לו כי בשעה זו מכניס רבי לייבל'ה קובנר את בנו בבריתו של אברהם אבינו. אך מאחר שהוא לא קיבל הזמנה הוא שוקל בדעתו אם ללכת, כיון שאם לא ילך יגרם מזה חילול ה', שהבריות יאמרו שתלמידי חכמים במריבה ביניהם, ואם כן ילך חושש לאיסור גזל, כיון שאינו רשאי להכנס לבית בלי הזמנה.

לבסוף הכריע רבי ישראל ללכת. וסברתו: מכיון שהרב משועבד לעיר, והיות שהליכתו לבית הרב היא רק לטובת אנשי העיר, מותר לו להכנס לבית הרב.

כשהגיע רבי ישראל, יצא רבי לייבל'ה לעומתו וקידמו בשמחה, ואמר לו כי הם מחכים לו זמן רב לסידור הברית והמתינו רק לו.

התברר כי רבי לייבל'ה הזמין, אלא שהשליח בקטנות דעתו חשב שאין זה מתאים שבר הפלוגתא של הרב יבוא לברית, על כן הוא לא מסר את ההזמנה...

(פולמוס המוסר" ועיין ט"ז חו"מ תכ"ט א')

למעלת הנגיד כה"ר מכלוף. הגיעני מכתבו אודות ערבי מהול שבא להתגייר, מה דינו? דינו פשוט הוא שצריך להטיף ממנו דם ברית ואין מברכין עליו, כמו שנפסק ביו"ד סי' רס"ח.

והנה לא ידעתי יידי סיבת שאלתך אלי, כי הדבר מסור ביד החכם כמוה' משה הלוי המנהל אתכם כדת ודין, והוא המוהל והמגייר, והוא תלמיד חכם הגון וכל הדבר הקשה הוא מגיש אלי. אבל לכבודך אין עסק בענינים אלו, ולא שאלת רק לבדוק אחריו למצוא עילה לסתור את דבריו ולעורר עליו מדנים מדלת העם המתנגדים לו...

ואין זו מידה טובה יידי ורק מגונה מאד. אין זה נאה לכבודך הרם, ומה גם שאתה מנשיאי העדה לקנטר ת"ח הגון וירא שמים על לא עוול בכפו. ובכן הסר כעס מלבך ותדרוש שלומו וטובתו, ואז תצליח ותרויח!'

(אוצר המכתבים" תק"פ)

מִרְן הַגְּאוֹן רַבִּי יַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל קֵינִיבְסְקִי הִיָּה בְּרִית מִילָה וּדְנוּ שֶׁם בְּשֵׁאלָה הַלְכֵתִית. נִצְטַעַר רַבִּינוּ עַל שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁהַשְּׂוֹאֵל הֵינּוּ מִגְּדוּלֵי הַהוֹרָאָה וּמִצְדִּיקֵי הַדּוֹר, וְחֹשֶׁשׁ שְׂאוּלֵי פִּגְעָה בּוּ בְּדַבְרֵיו, כֹּתֵב אֵלָיו מִכֹּתֵב וּבִיקֵשׁ: "אֲבִטַח בְּצַדְקָתוֹ כִּי יַעֲנֶה וַיֹּאמֶר סִלַּחְתִּי!"

(קריינא דאיגרתא" ח"ב רמ"ד. "תולדות יעקב")

'בוה הרגע הגיעני יקרת מכתבו, ואף כי אחוז אני בסבך הטרדה כי בתי הבכירה ילדה בן זכר למזל טוב ומחר יהיה הברית מילה בעזר ד', עם כל זה למען כבודו החביב עלי הנני ממחר להשיבו.' (תשובת ה"כוכב מיעקב" - עש"ק ... תרל"ט, סוף שו"ת "דובב מישרים")

"מצוה לפרסם - חשיבות כל פעולה קטנה של חסד"

סיפר הגה"צ רבי זאב אידלמן שפעם כשהגיע לברית מילה איחר מעט ונפגש בחוץ עם מרן הגאון רבי אלעזר מנחם שך, שפנה לקראתו בידיים מושטות ואמר לו: "רבי וולוול, אני יודע שאתה ממחר לברית, אבל תשמע משהו חשוב שמצוה לפרסם! יש לי מעשה בשבילך! פעם היו שתי נשים שבנערותן היו חברות, ואחר כך נפרדו דרכיהן. האחת הצליחה באשר פנתה, והשניה לא הצליחה, ונותרה גלמודה ללא משפחה וידידים.

עברו שנים, והראשונה נזכרה פתאום בחברתה לשעבר וכתבה לה מכתב ידידותי קצר. ביום שהגיע המכתב למענו עלה בדעתה של השניה לשים קץ לחייה. כשראתה מעטפה בתיבת הדואר החליטה לקרוא את המכתב לפני שהיא נוטלת את סם המוות. היא התעוררה לחיים בזכות רגשות הידידות הישנים, ממש עתה הן יצאו מהתייעצות עימי, והן שוב חברות טובות."

וסיים מרן: "לפעמים לא שמים לב לקטנות. יכול להיות שבול אחד יציל חיים של בן אדם... זה מצוה לפרסם!"

(רבי וולוול)

עננה גדולה של עצב העיבה על בית משפחת אפשטיין, מלבד בת אחת לא זכו שיתקיימו ילדיהם, הם היו נפטרים ממחלות שבאותן שנים לא נודע להם מרפא. תפילות רבות התפללו.

לאחר שאיבדו תשעה ילדים, החליטו לעשות מעשה, לקום ולנסוע לעיירה אושמינא, שם כיהן ברבנות הגאון רבי מרדכי סלונמר. לא קל היה להתקבל אצל אותו צדיק, שכן שמעו היה מפורסם בתפילותיו וצדקותו, ומעשי פלא רבים. המונים שיחרו לפתחו, דבר שהפריע לבני עיירתו שכמעט לא הצליחו בעצמם להנות מאור תורתו, ומפעם לפעם התפרסמו מודעות בעיתונים שהציבור מתבקש לא להגיע, מה שכמובן לא עזר...

גם רבי יצחק אריה ואשתו התאמצו והצליחו להכנס לרבי מרדכי. הוא בירך אותם ואמר להם שאם יעמדו בשלשה דברים שיאמרו להם, יתקיים הולד ואף יאריך ימים!

התנאי הראשון שמלבד השם שיקראו לו בברית יכנוהו עד גיל שש 'יידל'. התנאי השני שעד גיל זה ילבישוהו רק בגדי פשתן לבנים. והשלישי היה שלא להוציא את הילד מביתו עד גיל זה...

ה' שמע את תפילתם ונולד להם בן, ונקרא שמו בברית אברהם יעקב, הנודע לימים כגאון הצדיק רבי זיידל אפשטיין. כמובן שהם קיימו בהקפדה את כל התנאים שרבי מרדכי התנה עמם.

כשגדל, נסעו עמו הוריו לעיירה אושמינא, כדי להודות ולהכיר טובה לרבי מרדכי על תפילתו וברכתו.

(לעבוד בלבב שלם)

כתב רבינו נסים גאון:

הגידו לי זקנים שבדור, שביום שהכניסני לברית מרנא אבא ... ואני בידו, ישב שעה על אותו הכסא המוכן לאליהו, ואחר הושיבני על כסא המילה. כששאלוהו מה טעם? אמר להם קיבלתי מן הזקנים הקדמונים שזה הכסא המוכן לאליהו, ישבתי עליו עם הילד, אולי יברכהו ומצא חכמה בברכתו. (אורחות חיים)

גדולה מילה שדוחה צרעת - "ביום השמיני" - לא תמיד...

הביא הריטב"א בשם רבו שמי שחושש למול ביום המעונן וביום שנושבת רוח דרומית רשאי. אך רבינו ירוחם כתב כי עליו למול, דשומר פתאים ה'. ונוהגים כדבריו.

(ב"י רס"ב, יבמות עב.)

נחלקו הפוסקים מה עדיף: זריזים או רוב עם

ברית המילה של יידי הרה"ג י"א היתה אחר הצהריים... הרופאים בבית החולים "תל השומר" בו שהה, בשל סיבות בריאותיות לא הסכימו לשחררו אלא בצהרי יום השמיני. אביו שאל את הגאון רבי יהודא שפירא מה עדיף, האם "לסחוב" את המשפחה לברית בשעות הבוקר בתל השומר, או אחר הצהריים ב"לדרמן"? השיב רבינו: תניח, תעשה בלדרמן. ("נר לשולחן שבת")

העלון יוצא לבין הזמנים. בהזדמנות זו הנני להודות לרבים מקוראי העלון אשר תרמו מכספם, ובזכותם הצלחתי להמשיך ולהוציא לאור את העלון בימי החורף.